

Agnieszka Buś-Bidas
Wyższa Szkoła Handlowa
im. Bolesława Markowskiego
w Kielcach

Dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania przedsiębiorstw sektora MŚP w powiecie tarnobrzeskim i stalowowolskim

Uwarunkowania rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw

Warunki rozwoju przedsiębiorczości to warunki tworzone w kraju wszystkim podmiotom gospodarczym, w tym sektorowi prywatnemu, które umożliwiają powstawanie, rozwijanie się oraz wycofywanie z rynku przedsiębiorstw (Czaja 1999). W literaturze przedmiotu najczęściej spotykanym podziałem czynników kształtujących przedsiębiorczość jest podział na czynniki zewnętrzne i wewnętrzne. W pierwszej grupie znajdują się czynniki społeczno-kulturowe, systemy wartości, organizacja społeczno-polityczna, zdolność gospodarki do formułowania strategii i polityki rozwoju adekwatnej do głównych wyzwań rozwojowych i określonego układu celów. Do drugiej grupy zalicza się przede wszystkim: kompetencje kierownictwa, strategię przedsiębiorstwa, zarządzanie innowacjami, integrację z sieciami technologicznymi, współdziałanie z dostawcami, producentami i odbiorcami (Chmielak 2001). Wielowymiarową klasyfikację czynników rozwoju przedsiębiorczości zaproponowała T. Kraśnicka (tab. 1). Wśród wielu wzajemnie powiązanych konfiguracji czynników centralną pozycję zajmuje przedsiębiorca. Wielu znawców przedmiotu, w tym m.in. W. Samecki, uważa, że przedsiębiorca jest osobą, która posiada geniusz kreatywny, pozwalający lepiej dostrzegać nadarżające się okazje oraz szybciej zauważać i wypełniać luki. Jest to talent, z którym człowiek się rodzi (Samecki 1998). Z drugiej strony istnieją także opinie, że człowiek się przedsiębiorcą nie rodzi, tylko się nim staje. Cechy wyróżniające przedsiębiorców od innych nabywa się dzięki doświadczeniom, w trakcie edukacji i są one w dużej mierze sprawą osobistego wyboru i własnych decyzji (Shapero 1998). J.A. Timmons opisując przedsiębiorcę, wskazuje na kombinację wysokiego poziomu kreatywności i innowacyjności oraz umiejętności zarządzania i specjalistycznej wiedzy (Virtanen 1996). J. Schumpeter, którego metafora „kreatywnej destrukcji” stała się synonimem przedsiębiorczości, wyjaśnia, iż sukcesy, przenikliwość i temperament przedsiębiorcy są dla niego równie charakterystyczne, jak pewna ograniczoność horyzontów (Schumpeter 1960).

Opisując uwarunkowania przedsiębiorczości, nie można zapominać o innych jej wymiarach, tj. procesie przedsiębiorczym, który w syntetycznym ujęciu obejmuje takie elementy, jak: okazje, decyzje, realizację przedsięwzięć i efekty. Oddziaływanie czynników organizacyjnych na proces przedsiębiorczy, szczególnie na etap podejmowania decyzji i realizacji działań, jest zróżnicowane w zależności od fazy rozwoju przedsięwzięcia i formy przedsiębiorczości (Kraśnicka 2000).

Zachowania przedsiębiorcze są zatem syntezą wpływu wewnętrznych zmiennych oraz czynników zewnętrznych w konkretnym miejscu i czasie. Przedsiębiorca, który pragnie dokonać czegoś nowego asymiluje bezustannie środowisko do swej struktury w tym samym czasie, gdy przystosowuje tę strukturę do środowiska. W konsekwencji – humanizacji podlega sam przedsiębiorca, jak i środowisko (Jaremczuk 1999).

Tab. 1. Czynniki rozwoju przedsiębiorczości

Czynniki wewnętrzne	
Personalne	Psychologiczne: <ul style="list-style-type: none"> • percepcja sytuacji problemowej jako okazji • hierarchia potrzeb motywująca do działania • percepcja własnych umiejętności • wewnętrzne poczucie kontroli (wewnątrzsterowność) • innowacyjność (poszukiwanie nowości, kreatywność) • aktywność (nastawienie na działanie, wytrwałość, determinacja) Osobowe: <ul style="list-style-type: none"> • indywidualny system wartości • wcześniejsze doświadczenia • umiejętności menedżerskie • wiek, wykształcenie, płeć
Procesu przedsiębiorczego	<ul style="list-style-type: none"> • okazje, decyzje, realizacja przedsięwzięcia, efekty
Organizacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • wielkość organizacji i jej forma organizacyjno-prawna • misja i cele organizacji • personel • strukturalizacja elementów i działań • ułatwienia organizacyjne (istotne na etapie tworzenia małych firm, np. franchising, umowy dealerskie itp.) • zarządzanie zasobami ludzkimi • styl zarządzania (przywództwo) • strategie • system komunikowania • kultura organizacyjna • infrastruktura zarządzania (zasoby informacji, nowoczesne technologie przetwarzania danych i komunikowania się itp.)
Czynniki zewnętrzne	
Polityczno-ideologiczne	<ul style="list-style-type: none"> • wolność jednostki, w tym wolność gospodarcza • system władzy politycznej oparty na zasadach demokratycznych • system gospodarki rynkowej
Gospodarcze	<ul style="list-style-type: none"> • segmenty stanu gospodarki: rynek, konkurencja, rynek pracy, kapitałowy i inne • parametry segmentów gospodarki: stopa inflacji, stopa wzrostu gospodarczego, stopa bezrobocia, bilans handlu zagranicznego, natężenie konkurencji i jej zasady, dostęp do kapitału, dostęp do surowców, energii
Edukacyjne	<ul style="list-style-type: none"> • polityka państwa (a także samorządów terytorialnych) w zakresie kształtowania programów nauczania, tworzenia szkół i innych elementów infrastruktury systemu • jakość wykształcenia • dostęp do systemu edukacyjnego, zwłaszcza na poziomie średnim i wyższym (liczba szkół średnich i wyższych, współczynnik skolaryzacji) • rozwój studiów podyplomowych • rozwój kształcenia zawodowego (w tym menedżerskiego) oferowanego przez wyspecjalizowane firmy (np. konsultingowe)
Kulturowe	<ul style="list-style-type: none"> • system wartości i przekonań, które znajdują swoje odzwierciedlenie w przestrzeganiu określonych norm moralnych • tradycje przedsiębiorczości na danym obszarze • klimat sprzyjający (niesprzyjający) przedsiębiorczości • model rodziny i więzi rodzinnych • zaufanie jako zasób kulturowy

Źródło: Kraśnicka 2000.

Otoczenie przedsiębiorstwa tworzą cztery kategorie czynników zewnętrznych: polityczno-ideologiczne, gospodarcze, edukacyjne i kulturowe. Pierwsza grupa czynników stanowi tzw. fundament dynamicznego rozwoju przedsiębiorczości. To właśnie władza polityczna oparta na zasadach demokratycznych gwarantuje funkcjonowanie gospodarki rynkowej i wspiera ją w postaci działań systemowych i interwencyjnych. Ta sama władza zapewnia wolność gospodarczą, która stwarza możliwość gromadzenia bogactwa, niezależnego zaspokajania swoich potrzeb, a przede wszystkim wykazywania i rozwijania inicjatywy gospodarczej (Wyrwa 1999). Stan gospodarki determinuje także: sytuacja międzynarodowa, natężenie konkurencji oraz dostęp do kapitału i surowców. Rola czynników edukacyjnych w stymulowaniu przedsiębiorczości sprowadza się do aktywizacji społecznej, kreowania postaw i zachowań innowacyjnych oraz partycypacji. Procesy edukacyjne realizowane w szczególności na poziomie szkół średnich i wyższych służą dostarczaniu wiedzy ekonomicznej i kształtowaniu umiejętności menedżerskich. Ostatni z omawianych wymiarów przedsiębiorczości – kontekst kulturowy – tworzy przede wszystkim:

- system wartości i przekonań, których źródłem jest religia,
- model rodziny i więzi rodzinnych,
- zaufanie, które według P. Sztompki (1998) pozwala zredukować niepewność i zmniejszyć poczucie ryzyka, umożliwiając podjęcie bardziej swobodnej i skutecznej aktywności, w tym również prowadzenie działalności gospodarczej.

P.D. Reynolds (1991) opisuje pozytywne oddziaływanie sprzyjających warunków, które sprawiają, że jednostki czy grupy osób zachowują się i działają w sposób przedsiębiorczy. Z drugiej strony negatywne oddziaływanie to warunki hamujące, działające jako bariery działalności gospodarczej. W. Piątkowski dokonał uporządkowania przeszkód, które ograniczają rozwój sektora MŚP i zaproponował następujący podział:

- bariery o charakterze rynkowym (ogół niekorzystnych zjawisk związanych z rynkowym otoczeniem podmiotów: zawężanie się rynków zbytu, zaostrzenie konkurencji, spadek obrotów w handlu z odbiorcami zagranicznymi, słabo rozwinięta sieć powiązań kooperacyjnych),
- problemy związane z finansowaniem rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej (np. koszt kredytu i sposób jego zabezpieczenia, procedury udzielania kredytów, warunki ubiegania się o zamówienia publiczne),
- problemy związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, dotyczące barier administracyjnych i prawnych, obejmujące także niedoskonałości systemu fiskalnego,
- bariery związane z działalnością aparatu państwowego (przygotowanie zawodowe urzędników, brak staranności w prowadzeniu spraw, długi czas oczekiwania na decyzje),
- niewystarczający poziom wiedzy i wykształcenia zarówno przedsiębiorców, jak i siły roboczej,
- bariery wynikające z niedostatecznej informacji,
- związane z pozyskaniem wykwalifikowanych pracowników (Piątkowski 2001).

Powyższa lista barier nie jest zestawieniem zamkniętym. Powołując się na katalog ograniczeń rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw zaproponowany przez K. Krajewskiego warto dodać do wskazanej klasyfikacji: bariery zarządzania (nieznajomość technik zarządzania, brak skłonności do uczenia się), bariery społeczne (brak akceptacji rozwarstwienia społecznego, niedostateczna kultura przedsiębiorczości) oraz bariery edukacyjne (brak systemów kształcenia w zakresie small biznesu, niski stopień wykorzystania internetu, niedostateczny dostęp do informacji gospodarczej) (Krajewski 1999).

Fundusze pożyczkowe w Polsce – ogólna charakterystyka

Zasadniczym przedmiotem opisu i analizy w niniejszym artykule są fundusze pożyczkowe (ze szczególnym uwzględnieniem funduszy pożyczkowych działających na terenie powiatu tarnobrzskiego i stalowowolskiego) jako przykład instytucji wyspecjalizowanych w walce z problemami finansowania działalności gospodarczej przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Powodów sytuacji, w jakiej znajdują się przedsiębiorstwa sektora MŚP jest wiele: niski poziom zdolności akumulacyjnych, wysokie koszty funkcjonowania firm i związany z tym niski poziom rentowności, ograniczenia związane ze specyficzną gospodarką finansową, trudności w dokonywaniu obiektywnej oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej, wysokie koszty pozyskiwania kapitałów z sektora bankowego i konieczność posiadania zabezpieczeń, skomplikowane i czasochłonne procedury związane z pozyskiwaniem kapitałów, ograniczenia związane z formą prawną prowadzenia działalności gospodarczej, niewielki poziom środków publicznych przeznaczonych na wsparcie rozwoju sektora MŚP w porównaniu z jego potrzebami, a także z potencjałem ekonomicznym, jaki ten sektor prezentuje (Bartkowiak, Flejterski, Pluskota 2006).

Tab. 2. Dostępność źródeł finansowania dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw

Dostępność	Faza rozwoju			
	koncepcja i rozruch firmy	mikrofirma	mała firma	średnia firma
Samofinansowanie	–	+++	+++	+++
Wkład wspólników	+++	+++	+++	+++
Emisja akcji poprzez CeTO	–	–	+	+
Fundusze Venture Capital	+	+	++	++
Kredyty bankowe	–	+	++	+++
Poręczenia kredytowe	–	++	++	+++
Leasing	–	++	+++	+++
Franchising	–	–	–	+++
Obligacje	–	–	+	+
Fundusze pomocowe	–	++	++	++
Kredyt kupiecki	–	+++	+++	+++
Faktoring	–	++	++	+++
Inkubatory przedsiębiorczości	+++	+++	+++	–
Pożyczki z sektora pozabankowego (w tym dotacje z urzędów pracy)	–	++	++	+++
Pożyczki od rodziny i znajomych	+++	+++	+++	+++

– źródło niedostępne, + źródło trudno dostępne, ++ źródło średnio dostępne, +++ źródło łatwo dostępne

Źródło: Bartkowiak, Flejterski, Pluskota 2006.

Istnieje szeroka grupa źródeł kapitału obcego w przedsiębiorstwach sektora MŚP, do których zaliczyć należy m.in. kredyty bankowe, fundusze *venture capital*, fundusze poręczeniowe, fundusze pożyczkowe, faktoring, franczyza czy też fundusze unijne. Przy wyborze sposobu finansowania przedsiębiorstwa uwzględniają w szczególności:

- dostępność źródła finansowania, która zależy od wymagań stawianych MŚP (tab. 2),
- koszt pozyskania środków finansowych,
- elastyczność rozumiana jako wielkość i szybkość otrzymania środków finansowych, czas spłaty, a także łatwość zmniejszania i zwiększania wartości zadłużenia.

Tradycyjnie pod pojęciem funduszu pożyczkowego rozumie się instytucję niebędącą bankiem, której działalność koncentruje się na zapewnianiu dostępu do zewnętrznych źródeł kapitału poprzez udzielanie pożyczek. Zawierając umowę pożyczki fundusz zobowiązuje się przenieść na rzecz pożyczkobiorcy określoną kwotę pieniędzy. Ten z kolei, po upływie oznaczonego w umowie terminu, zobligowany jest do jej zwrotu. W zamian za pożyczkę pożyczkobiorca zobowiązuje się do zapłaty na rzecz funduszu odsetek, przybierających formę oprocentowania. W rezultacie fundusz pożyczkowy uzyskuje środki na prowadzenie działalności, a pożyczkobiorca uzyskuje środki finansowe na realizację zamierzonych celów (Bartkowiak, Flejterski, Pluskota 2006).

Tab. 3. Kapitał pożyczkowy, liczba i wartość pożyczek na 31.12.2008 roku oraz ich dynamika

Cecha	Jednostka	Od początku działalności do końca roku:		Przyrost					
		2007	2008	2006		2007		2008	
				jednostka	%	jednostka	%	jednostka	%
Kapitał pożyczkowy	mln zł	823,2	946,4	155,9	27,9	109,1	15,3	123,2	15,0
Liczba udzielonych pożyczek	tys. sztuk	152,1	171,8	19,0	16,9	21,0	16,0	19,6	12,9
Wartość udzielonych pożyczek	mln zł	2391,6	2830,0	361,9	22,4	417,8	21,2	438,4	18,3
Przeciętna wartość pożyczki	tys. zł	15,7	16,5	0,7	4,8	0,7	4,5	0,8	4,8

Źródło: Raport Nr 11/2008 Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro-, małe i średnie przedsiębiorstwa wg stanu na 31 grudnia 2008 r., Szczecin 2009.

Fundusze pożyczkowe funkcjonują jako osoby prawne charakteryzujące się następującymi właściwościami:

- nie działają w celu osiągnięcia zysku lub zysk przeznaczają na cele związane z zadaniami Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w rozumieniu *Ustawy z dnia 9 listopada 2000 roku o utworzeniu Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości* (DzU 2000, nr 109, poz. 1158),

- uchwałą właściwego organu utworzyły wyodrębniony księgowo fundusz pożyczkowy, przeznaczony wyłącznie na udzielanie pożyczek mikroprzedsiębiorcom i małym przedsiębiorcom prowadzącym działalność gospodarczą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, znajdującym się we wczesnej fazie rozwoju lub w fazie ekspansji,
- posiadają niezbędny potencjał ekonomiczny i techniczny do udzielania pożyczek,
- zatrudniają odpowiednio wykwalifikowanych pracowników.

Na koniec grudnia 2008 roku działało w Polsce 65 instytucji prowadzących 71 funduszy pożyczkowych, które dysponowały kapitałem pożyczkowym o wartości 946,4 mln zł oraz udzieliły od początku działalności 171,3 tys. pożyczek o wartości 2816,7 mln zł. Łącznie z pięcioma funduszami, które zaprzestały działalności w 2007 i 2008 roku liczba i wartość udzielonych pożyczek wyniosła odpowiednio: 171,8 tys. sztuk i 2830,0 mln zł (*Raport Nr 11/2008*).

Zbiorowość funduszy pożyczkowych pod względem ich wyposażenia kapitałowego pozostaje bardzo niejednorodna. Wyodrębnić należy:

- fundusze bardzo małe – o kapitale pożyczkowym mniejszym niż 3 mln zł,
- fundusze małe – o kapitale pożyczkowym równym co najmniej 3 mln zł i mniejszym niż 10 mln zł,
- fundusze średnie – o kapitale pożyczkowym równym co najmniej 10 mln zł i mniejszym niż 20 mln zł,
- fundusze duże – o kapitale pożyczkowym równym co najmniej 20 mln zł i mniejszym niż 40 mln zł,
- fundusze bardzo duże – o kapitale pożyczkowym wynoszącym 40 mln zł i większym (*Raport Nr 11/2008*).

Zróżnicowanie to ma wpływ na terytorialny zakres działania instytucji (lokalny, regionalny/subregionalny lub krajowy), ich aktywność pożyczkową oraz profil obsługiwanych klientów. Charakteryzując typowego beneficjenta funduszu pożyczkowego można wyróżnić cztery grupy (Bartkowiak, Flejterski, Pluskota 2006):

- Pierwsza grupa to firmy w początkowej fazie rozwoju, zazwyczaj 1–2 osobowe, zajmujące się usługami i handlem, które bardzo rzadko produkują. Firmy te potrzebują kapitału i wsparcia szkoleniowo-doradczego.
- Druga grupa to firmy typu mikro, tj. przedsiębiorcy prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą na swoim lokalnym rynku, ze średnim okresem prowadzenia działalności około 2 lat, zatrudniający średnio pięciu pracowników, rozliczający się na podstawie uproszczonej rachunkowości, bądź w formie podatku zryczałtowanego, z obrotami poniżej 1 mln zł. Przedsiębiorcy, którzy posiadają dobrą wiedzę o rynku, w którym działają, jednakże nie posiadają wystarczającej wiedzy na temat zarządzania finansami, oczekujący wsparcia doradczego i niestandardowego podejścia.
- Trzecią grupę stanowią małe przedsiębiorstwa, które zajmują się głównie handlem, usługami, czasami produkcją, przeciętnie zatrudniające ok. 15–20 osób, o obrotach rocznych do 10 mln zł i okresem działania do 5 lat.
- Czwarta grupa – inne, niewymienione wyżej, a w szczególności osoby bezrobotne zamierzające podjąć działalność gospodarczą (beneficjenci bezpośredni) oraz gminy, powiaty, w których funkcjonują przedsiębiorstwa korzystające ze wsparcia finansowego FP (funduszu pożyczkowego), fundusze poręczeń kredytowych, sektor bankowy (jako przykłady beneficjentów pośrednich).

Sieć funduszy pożyczkowych obejmuje trzy obszary według stopnia ich nasycenia.

Największe zagęszczenie sieci występuje w Polsce centralnej (obszar II), a zdecydowanie mniejsze na tzw. ścianie wschodniej (obszar III) i zachodniej Polski (obszar I). Najwięcej FP funkcjonuje w województwach: warmińsko-mazurskim, śląskim oraz mazowieckim, z kolei najmniej jest ich w województwach: świętokrzyskim, opolskim i lubelskim.

Obok zaspokajania potrzeb finansowych tego typu instytucje świadczą szereg innych usług o charakterze pozafinansowym, np. pomoc w przygotowaniu wniosków pożyczkowych (w tym biznesplanów przedsięwzięcia), doradztwo przy zarządzaniu finansami w przedsiębiorstwie i szkolenia z tego zakresu tematycznego. Należy podkreślić, że fundusze mogą udzielać pożyczek:

- oprocentowanych na warunkach nieodbiegających od rynkowych bądź na warunkach zgodnych z zasadami udzielania pomocy publicznej,
- po przeprowadzeniu analizy ryzyka niespłacenia zaciągniętego przez przedsiębiorcę zobowiązania, na podstawie wdrożonej i powszechnie zaakceptowanej metodologii wyznaczenia współczynnika ryzyka,
- za wynagrodzeniem,
- przedsiębiorcom, którzy nie znajdują się w trudnej sytuacji ekonomicznej w rozumieniu wytycznych wspólnotowych dotyczących pomocy państwa w celu ratowania i restrukturyzacji zagrożonych przedsiębiorstw (Dz. Urz. UE C 244 z 01.10.2004 r.) (*Kierunki rozwoju...* 2009).

W grupie funduszy pożyczkowych wyróżnić można tzw. fundusze mikropożyczkowe, które proponują uproszczony tryb przyznawania pożyczki. Oparty jest on w szczególności na zindywidualizowanej, bardzo dokładnej analizie wiarygodności pożyczkobiorcy. Z kolei analiza finansowa działalności przedsiębiorcy ma drugorzędne znaczenie, a niekiedy jest nawet pomijana. Inne, popularne podejście w systemie pożyczkowym to tzw. step lending polegający na tym, że pierwsza udzielana pożyczka jest niewielkiej wartości, a kolejne – coraz większej. Fundusze pożyczkowe preferujące ten sposób finansowania blisko współpracują z przedsiębiorcą – klientem, stosują uproszczone procedury aplikowania, łącznie z nietypowymi formami zabezpieczenia, np. tworzą się grupy pożyczkowe, w których poszczególni pożyczkobiorcy nawzajem sobie poręczają. Niektóre FP proponują przedsiębiorcom pożyczki we współpracy z systemem bankowym poprzez współudział finansowy w udzielanym przez instytucję finansową kredycie, rządziej przy wykorzystaniu bankowej sieci placówek w dotarciu do przedsiębiorców poszukujących finansowania.

Działalność funduszy pożyczkowych wiąże się z szeregiem korzyści, jakie osiągają ich bezpośredni beneficjenci, m.in. kreowanie historii kredytowej przedsiębiorstw (FP nazywane są inkubatorami finansowymi, które przygotowują przedsiębiorstwa sektora MŚP do efektywnego finansowania w przyszłości ze strony systemu bankowego), obniżanie kosztów finansowania przedsiębiorstw (poprzez np. stosowanie zabezpieczenia spłaty pożyczki, opłat za udzielenie pożyczki niższych od rynkowych, preferencje w zakresie karencji w spłacie pożyczki, dostosowanie rat pożyczki do możliwości finansowych przedsiębiorstwa), tworzenie pozytywnych wzorców przedsiębiorczości (poprzez świadczenie usług szkoleniowych i doradczych). Badania ankietowe na temat funduszy pożyczkowych i poręczeniowych w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce przeprowadzone przez B. Bartkowiak wskazują na szereg innych aspektów oddziaływania funduszy pożyczkowych na funkcjonowanie i rozwój mikro, małych i średnich przedsiębiorstw:

- możliwość finansowania inwestycji, w tym przedsięwzięć charakteryzujących się podwyższonym/wysokim ryzykiem,
- wzmacnianie pozycji rynkowej,

- aktywizowanie bezrobotnych i wsparcie przy zakładaniu nowej działalności gospodarczej,
- przełamywanie barier do finansowania (Bartkowiak 2009).

Wymiernym efektem współpracy pomiędzy funduszami pożyczkowymi i podmiotami gospodarczymi jest liczba nowych miejsc pracy, które powstały dzięki uzyskanym pożyczkom. Na 65 instytucji prowadzących fundusze pożyczkowe 61 podało liczbę nowoutworzonych miejsc pracy od początku działalności do 31.12.2008 roku. Fundusze, udzielając przedsiębiorcom pożyczek na łączną kwotę 2816,7 mln zł, umożliwiły utworzenie 57,8 tys. nowych miejsc pracy. W samym 2008 roku fundusze udzielające wsparcia finansowego w postaci pożyczek w wysokości 438,4 mln zł utworzyły 6 tys. nowych miejsc pracy (6,6 tys. w 2007 roku, 6,5 tys. w 2006 roku, 5,4 tys. w 2005 roku i 6,1 tys. w 2004 roku). Oznacza to, że wygenerowanie jednego nowego miejsca pracy w 2008 roku wymagało zewnętrznego wsparcia finansowego przeciętnie w kwocie 73,1 tys. zł (w 2007 roku – 62,9 tys. zł, w 2006 roku – 56,9 tys. zł, w 2005 roku – 44,5 tys. zł, a w 2004 roku – 30,7 tys. zł). Część nowych miejsc pracy została utworzona przez przedsiębiorców, którzy otrzymali pożyczki w ramach projektów Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw (SPO WKP). Łącznie w ramach projektów SPO WKP utworzono 9,3 tys. nowych miejsc pracy, w tym 2 tys. miejsc pracy w 2008 roku (*Raport Nr 11/2008*).

Istotny jest również fakt, że dzięki pożyczkom bardzo często utrzymuje się dotychczasowe zatrudnienie, co również jest wymiernym efektem działalności funduszy pożyczkowych. Instytucje, którym przyznano dokapitalizowanie (39 spośród 65) w okresie od początku działalności do 31.12.2008 roku przyczyniły się do utrzymania dotychczasowych miejsc pracy w liczbie 15 259 w ramach realizowanych projektów SPO WKP. Tylko w samym 2008 roku FP przyczyniły się do zachowania dotychczasowych miejsc pracy w liczbie 4420 (*Raport Nr 11/2008*).

Organizacja usług pożyczkowych w powiecie tarnobrzeskim i stalowowolskim

Uwzględniając obszar badawczy związany z prezentowaną problematyką, należy podkreślić, iż w powiecie stalowowolskim w strukturze Regionalnej Izby Gospodarczej (RIG) funkcjonuje fundusz pożyczkowy – jeden z pięciu działających w granicach województwa podkarpackiego. W powiecie tarnobrzeskim zlokalizowane są: Fundusz Mikro Sp. z o.o. (FM) oddział w Tarnobrzegu i Inicjatywa Mikro Sp. z o.o. (IM) biuro obsługi klienta w Tarnobrzegu. Fundusz pożyczkowy przy RIG działa od 2005 roku, nieco dłuższym czasem działania charakteryzuje się oddział FM – od 2004 roku. Najmniejsze doświadczenie w obsłudze pożyczkowej posiada biuro obsługi klienta IM, które powstało w marcu 2008 roku. Agendy terenowe Inicjatywy Mikro i Funduszu Mikro w Tarnobrzegu należą do grupy instytucji pożyczkowych odznaczających się lokalnym zasięgiem oddziaływania. Fundusz pożyczkowy przy Regionalnej Izbie Gospodarczej posiada większy zasięg geograficzny, obejmuje całe województwo podkarpackie.

W przypadku tylko funduszu pożyczkowego w Stalowej Woli można określić wysokość kapitału pożyczkowego ze wskazaniem na źródła jego pochodzenia. W 2005 roku kapitał pożyczkowy wynosił 2 mln 185 tys. zł, a w 2008 roku był już ponad dwukrotnie wyższy i kształtował się na poziomie ponad 5,5 mln zł. Dokapitalizowanie FP nastąpiło w 2004 i 2006 roku w ramach Działania 1.1 – Wzmocnienie instytucji wspierających działalność przedsiębiorstw i Poddziałania 1.2.1 – Dokapitalizowanie funduszy mikropożyczkowych Sektorowego Programu Operacyjnego Wzrost Konkurencyjności Przedsiębiorstw w wysokości odpowiednio 2 mln zł i 3,5 mln zł. Biorąc po uwagę wielkość kapitału pożyczkowego, fundusz pożyczkowy należy do grupy funduszy małych, które dysponują kapitałem pożyczkowym co najmniej

równym 3 mln zł i mniejszym niż 10 mln zł. Z kolei agenda terenowa Funduszu Mikro działa w oparciu o tzw. plan sprzedaży sporządzany w ujęciu miesięcznym, który zależy m.in. od kapitału pożyczkowego funduszu oraz liczby pracowników i ich aktywności w procesie sprzedaży produktów pożyczkowych. Biuro obsługi klienta IM posiada do dyspozycji w ramach swojej działalności operacyjnej środki pieniężne w kwocie nielimitowanej.

Przyjęta forma funkcjonowania instytucji wymaga odpowiedniego zatrudnienia, które kształtowało się w 2008 roku w przypadku funduszu pożyczkowego przy RIG na poziomie dwóch pracowników etatowych. Pozostałe instytucje posiadały personel pracowniczy w liczbie: biuro obsługi klienta IM – 2 osoby i oddział FM – 2 osoby.

Prezentacja aktywności badanych instytucji finansowych powstała w oparciu o następujące charakterystyki:

- beneficjenci pożyczek,
- liczba i wartość udzielonych pożyczek od początku działalności do 31.12.2008 roku,
- liczba i wartość udzielonych pożyczek w 2008 roku,
- przeciętna wartość pożyczki w 2008 roku,
- struktura pożyczek według przeznaczenia, sektora działania przedsiębiorcy, wartości udzielonej pożyczki w 2008 roku,
- formy produktów pożyczkowych w 2008 roku,
- zabezpieczenie pożyczki,
- udział własny pożyczkobiorcy w strukturze finansowania wydatków,
- termin zapadalności pożyczki,
- okres karencji w spłacie pożyczki,
- prowizja i oprocentowanie od udzielonej pożyczki,
- liczba przedsiębiorstw korzystających z pożyczek od początku działalności do 31.12.2008 roku,
- liczba utworzonych i zachowanych miejsc pracy.

Beneficjentami oferty produktów pożyczkowych funduszu pożyczkowego przy RIG są przedsiębiorcy spełniający następujące warunki:

1. Pożyczkobiorcą może być wyłącznie mały przedsiębiorca, prowadzący działalność gospodarczą na terenie województwa podkarpackiego oraz posiadający siedzibę na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Za małego przedsiębiorcę uznaje się spełniającego odpowiednie kryteria określone w *Załączniku 1 do Rozporządzenia Nr 70/2001 z dnia 12 stycznia 2001 roku* w sprawie stosowania art. 87 i 88 TWE w odniesieniu do pomocy państwa dla małych i średnich przedsiębiorstw (Dz. Urz. UE L 10 z 13.01.2001), zmienionego *Rozporządzeniem Nr 364/2004 z dnia 25 lutego 2004 roku* (Dz. Urz. UE L 63 z 28.02.2004).
2. Pożyczkobiorca musi prowadzić działalność gospodarczą lub realizować przedsięwzięcie finansowane ze środków pożyczki na obszarze województwa podkarpackiego.
3. Pożyczki udzielane są jedynie przedsiębiorcom, którzy znajdują się we wczesnej fazie rozwoju lub w fazie ekspansji (www.rig.stalowawola.pl).

Biuro obsługi klienta Inicjatywy Mikro udziela pożyczek na rozwój działalności gospodarczej (www.inicjatywamikro.pl): dla właścicieli małych firm (w tym dla osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą) i dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą.

Z kolei w przypadku tarnobrzeskiego oddziału Funduszu Mikro o pożyczkę mogą wnioskować mikroprzedsiębiorcy (właściciele najmniejszych przedsiębiorstw: małych sklepów, warsztatów usługowych i produkcyjnych, działających legalnie, niezatrudniających więcej niż

kilka osób, opodatkowanych na zasadach ogólnych, płatników zryczałtowanego podatku dochodowego i karty podatkowej), a ponadto stowarzyszenia i osoby prowadzące gospodarstwa agroturystyczne (www.funduszmikro.pl).

Charakteryzując portfel pożyczkowy od początku działalności do 31.12.2008 roku, należy wskazać, iż to oddział Funduszu Mikro wyróżnił się nie tylko ilością udzielonych pożyczek, ale także ich całkowitą wartością – udzielił prawie czterokrotnie więcej pożyczek niż pozostałe instytucje finansujące łącznie, także całkowita wartość udzielonych pożyczek była blisko dwukrotnie wyższa niż suma wartości pożyczek biura obsługi klienta IM i funduszu pożyczkowego przy RIG. Najbardziej atrakcyjnych pożyczek ze względu na ich przeciętną wartość udzielał FP przy Regionalnej Izbie Gospodarczej – 30 tys. zł w roku 2007 i 2008 oraz 50 tys. zł w 2006 roku (tab. 4).

Tab. 4. Wartość i liczba pożyczek udzielonych przez instytucje finansujące

Wyszczególnienie	Fundusz pożyczkowy przy RIG	Oddział FM	Biuro obsługi klienta IM
liczba pożyczek udzielonych od początku działalności do 31.12.2008 roku	170	1140	119
wartość pożyczek udzielonych od początku działalności do 31.12.2008 roku (tys. zł)	10 877,0	11 516,5	1777,2
liczba pożyczek udzielonych w 2008 roku	28	246	119
wartość pożyczek udzielonych w 2008 roku (tys. zł)	1754,0	3165,7	1777,2
przeciętna pożyczki wartość w 2008 roku (tys. zł)	30,0	12,9	14,9

Źródło: opracowanie własne.

Strukturę pożyczek według przeznaczenia, sektora działania przedsiębiorcy i wartości udzielonej pożyczki zaprezentowano w tabeli 5. Wśród finansowego wsparcia w zagregowanym ujęciu ilościowym dominowały pożyczki:

- przeznaczone na cele obrotowe – stanowiły one 53,6% ogółu udzielonych pożyczek,
- udzielone przedsiębiorcom zajmującym się działalnością handlową (61,1%) i usługową (32,6%), odnotowano 13 przykładów pożyczek udzielonych przedsiębiorcom z branży budowlanej, ze wsparcia finansowego nie skorzystali w ogóle przedsiębiorcy sektora rolnego,
- o kwocie powyżej 10 tys. zł, a mniejszej niż 30 tys. zł (48,4%), wysoki też był udział pożyczek do 10 tys. zł (44,8%).

Pożyczki udzielone przez fundusz pożyczkowy przy RIG biorą udział w finansowaniu następujących rodzajów wydatków związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą:

- zakup, budowa, rozbudowa lub modernizacja obiektów o charakterze/przeznaczeniu produkcyjnym lub handlowym,
- wyposażenie w maszyny, urządzenia, narzędzia pracy, aparaturę oraz środki transportu bezpośrednio związane z celami finansowanego przedsięwzięcia,

- zakup wartości niematerialnych i prawnych,
- zakup materiałów i surowców do produkcji i usług, a także finansowanie bieżących potrzeb obrotowych, charakterystycznych dla podejmowanej lub prowadzonej działalności gospodarczej (www.rig.stalowawola.pl).

Tab. 5. Struktura pożyczek udzielonych przez instytucje finansujące w 2008 roku

Wyszczególnienie	Fundusz pożyczkowy przy RIG	Oddział FM	Biuro obsługi klienta IM
Struktura pożyczek według przeznaczenia:			
a) na cele obrotowe	12	120	75
b) na cele inwestycyjne	11	109	23
c) na cele obrotowo-inwestycyjne	5	10	24
Struktura pożyczek według sektora działania pożyczkobiorcy:			
a) produkcja	3	3	5
b) handel	14	142	80
c) usługi (w tym transport)	9	83	34
d) budownictwo	2	11	0
e) rolnictwo	0	0	0
f) inne	0	0	0
Struktura pożyczek według wartości udzielonej pożyczki:			
a) do 10 tys. zł	1	115	57
b) powyżej 10 do 30 tys. zł	10	119	58
c) powyżej 30 do 50 tys. zł	4	5	3
d) powyżej 50 do 120 tys. zł	13	0	1

Źródło: opracowanie własne.

Celowość wydatkowania pożyczek otrzymanych z tarnobrzeskiego oddziału Funduszu Mikro jest podobna. Biuro obsługi klienta IM proponuje większą dowolność w wyborze celu, z tym jednak zaznaczeniem, że ma być on związany z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Oferta pożyczkowa oddziału FM w Tarnobrzegu obejmowała w 2008 roku kilka kategorii produktów pożyczkowych (podobna sytuacja miała miejsce w latach ubiegłych), wśród których znajdują się (www.funduszmikro.pl):

a) Biznes Pożyczka:

- to produkt adresowany do osób prowadzących działalność gospodarczą, posiadających poręczycieli lub mogących przedstawić zabezpieczenie majątkowe,
- wysokość pożyczki: dla klientów, którzy zamierzają po raz pierwszy skorzystać z oferty FM oraz dla stałych klientów waha się od 1 tys. do 150 tys. zł,
- maksymalny okres, na jaki pożyczka może zostać zaciągnięta to 42 miesiące.

b) Biznes Pożyczka bez poręczyciela:

- to produkt adresowany do osób prowadzących działalność gospodarczą, zainteresowanych pożyczką niewymagającą przedstawiania poręczenia,

- wysokość pożyczki: od 1 tys. do 10 tys. zł,
 - maksymalny okres, na jaki pożyczka może zostać zaciągnięta to 18 miesięcy.
- c) Biznes Pożyczka Wiarygodny Partner:
- to produkt adresowany do osób prowadzących działalność gospodarczą, zainteresowanych pożyczką bez konieczności przedstawiania zgody współmałżonka oraz poręczenia osób trzecich,
 - wysokość pożyczki: od 1 tys. do 10 tys. zł,
 - maksymalny okres, na jaki pożyczka może zostać zaciągnięta to 18 miesięcy.
- d) Biznes Pożyczka Ekspresowa:
- to produkt kierowany do stałych klientów Funduszu Mikro, którzy potrzebują szybko pożyczyć niewielką kwotę pieniędzy,
 - warunkiem uzyskania pożyczki jest spłnienie minimum sześciu rat pożyczki aktywnej,
 - pożyczka nie wymaga żadnego zabezpieczenia,
 - wysokość pożyczki: do 5 tys. zł,
 - maksymalny okres, na jaki pożyczka może zostać zaciągnięta to 3 miesiące.

Biuro obsługi klienta Inicjatywy Mikro proponowało pożyczkę inwestycyjną od 1 tys. do 120 tys. zł na okres od 3 do 60 miesięcy, pożyczkę obrotową – od 1 tys. do 120 tys. zł na okres do 24 miesięcy, pożyczkę na start – do 30 tys. zł na okres do 36 miesięcy, a także pożyczkę na samochód – od 10 do 50 tys. zł na okres od 3 do 60 miesięcy. Ponadto stali klienci IM mogli korzystać z produktu pożyczkowego o nazwie pożyczka odnawialna (tj. kolejna pożyczka, przy założeniu, że pożyczkobiorca posiadał już aktywną pożyczkę) (www.inicjatywamikro.pl), linii kredytowej oraz szybkich pożyczek na tydzień od 1 tys. do 10 tys. zł.

Fundusz pożyczkowy przy RIG udzielał pożyczek ze wskazaniem, na jaki cel zostaną one przeznaczone: pożyczki na cele inwestycyjne, pożyczki na cele obrotowe czy też pożyczki na cele obrotowo-inwestycyjne. System zabezpieczenia udzielanych pożyczek stosowany przez biuro obsługi klienta IM, oddział FM i fundusz pożyczkowy przy RIG był zróżnicowany i obejmował m.in.:

- weksel (obligatoryjnie FP przy RIG, IM, FM),
- majątkowe formy zabezpieczenia (FP przy RIG, FM),
- umowę przewłaszczenia majątku ruchomego stanowiącego własność pożyczkobiorcy (FP przy RIG, IM, FM),
- cesję polisy ubezpieczeniowej od kradzieży, ognia i wody (FP przy RIG),
- zastaw, kaucję, hipotekę, lokatę (FP przy RIG, IM),
- fundusze poręczeniowe (FP przy RIG),
- poręczenie przez osoby fizyczne (IM, FM),
- poręczenia innych przedsiębiorców (FP przy RIG, FM), w tym np. oddział tarnobrzeski Funduszu Mikro proponuje pożyczki z zabezpieczeniem w formie wzajemnego poręczania w tzw. grupie pożyczkowej; tego rodzaju zabezpieczenie gwarantuje terminowe spłaty rat pożyczek, a także zwiększa poczucie bezpieczeństwa klientów FM, świadomych, że w wypadku kłopotów mogą liczyć na pomoc ze strony członków grupy.

Udział własny wnioskodawcy w finansowaniu wydatków w przypadku FP przy RIG nie mógł być niższy niż 20%. Poprzez udział własny rozumie się wydatki pieniężne poniesione przez wnioskodawcę pożyczki (pożyczkobiorcę), w okresie maksymalnie 3 miesięcy przed datą złożenia wniosku o pożyczkę, jak i w trakcie realizacji przedsięwzięcia, na które pożyczka zostanie udzielona. W przypadku pożyczek udzielonych przez biuro obsługi klienta IM czy też oddział tarnobrzeski FM udział własny klienta (pożyczkobiorcy) w finansowaniu inwestycji nie był wymagany.

W tabeli 6 przedstawiono szczegółową charakterystykę proponowanych przez instytucje finansujące prowizji i oprocentowania od udzielanych pożyczek w poszczególnych latach ich działalności. Dla pożyczkobiorców te dwie kategorie stanowią tzw. koszt pożyczki. Najwyższe koszty towarzyszyły w całym okresie badawczym pożyczkom udzielanym przez tarnobrzeski oddział FM. Instytucja pobierała od swoich klientów wyższe oprocentowanie i prowizje niż miało to miejsce w pozostałych badanych funduszach. Co zatem decyduje o tym, że w latach 2004–2008 oddział FM był najczęściej wybieraną instytucją finansującą działalność przedsiębiorców? Badania przeprowadzone wśród pożyczkobiorców z pewnością pozwoliłyby na wskazanie wielu przyczyn tego zjawiska. Z wypowiedzi pracowników oddziału w Tarnobrzegu wynika jednoznacznie, iż to przede wszystkim bezpośredni kontakt z pożyczkobiorcą na wszystkich etapach procesu pożyczkowego (tj. pozyskiwania klientów, udzielania pożyczek, spłaty pożyczek, łącznie z procedurą windykacyjną oraz profesjonalne doradztwo na każdym z etapów) mają decydujący wpływ na jego współpracę (formę i intensywność) z instytucją pożyczkową.

Tab. 6. Prowizje i oprocentowania od udzielonych pożyczek w latach 2004–2008

Wyszczególnienie	Fundusz pożyczkowy przy RIG	Oddział FM	Biuro obsługi klienta IM
Prowizja od udzielonej pożyczki w:			
2004		1–2%	
2005	2%	1,5–2,5%	
2006	2%	3–8,64%	
2007	2%	4–13%	
2008	2%	4–17%	2–3,5%
Oprocentowanie od udzielonej pożyczki w:			
2004		17,5–19,5%	
2005	7,63%; 6,24%	17,5–19,5%	
2006	5,95%	17,5–19,5%	
2007	5,94%	17,5–19,99%	
2008	6,42%; 7,42%; 0,42%	17,5–23,99%	14–21%

Źródło: opracowanie własne.

Pożyczki udzielane przez fundusz pożyczkowy przy RIG są oprocentowane według stopy referencyjnej określonej przez Komisję Europejską, opublikowanej w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*. Stopa referencyjna jest równa stopie bazowej (w 2008 roku wynosiła ona 6,42%), powiększonej o odpowiednią ilość punktów bazowych, w zależności od wiarygodności kredytowej pożyczkobiorcy i sposobu zabezpieczenia pożyczki. Metodologia ta oznacza, że zasadniczo oprocentowanie pożyczek, których pożyczkobiorca ma dobrą wiarygodność kredytową i dobre zabezpieczenie wynosi 6,42% + 1 punkt procentowy, czyli 7,42%. W przypadku firm mających niską lub złą wiarygodność kredytową, np. nowoutworzonych, oprocentowanie to może być wyższe (www.rig.stalowawola.pl).

Maksymalny okres, na jaki były udzielane pożyczki wynosił 5 lat w przypadku FP przy RIG, biura obsługi klienta IM – do 5 lat, oddziału tarnobrzeskiego FM – 42 miesiące (3,5 roku). Okres ten obejmował także karencję (o ile została ona przyznana) spłaty kapitału i/lub

odsetek, nie dłuższą jednak niż 6 miesięcy (FP przy RIGi FM do 2006 roku)¹ lub nie dłuższą niż 3 miesiące (IM).

Institucje finansujące proponowały swoim klientom uproszoną procedurę przyznawania pożyczek. Dotyczyła ona w szczególności: wymaganych dokumentów przy składaniu wniosku o pożyczkę oraz czasu oczekiwania na udzielenie pożyczki (do 2 dni – FM w przypadku pożyczek do 20 tys. zł, do 5 dni – IM w przypadku pożyczek powyżej 20 tys. zł, w ciągu 21 dni – FP przy RIG). Dokumenty, które pożyczkobiorcy winni byli przedstawić to:

- zaświadczenie o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej, zaświadczenie o nadaniu numeru REGON, NIP, PIT za ostatni rok podatkowy, oświadczenie o przychodach i kosztach działalności gospodarczej w ujęciu miesięcznym za bieżący rok (biuro obsługi klienta Inicjatywy Mikro),
- zaświadczenie o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej, zaświadczenie o nadaniu numeru REGON, NIP, PIT za ostatni rok podatkowy, zestawienie przychodów i kosztów działalności gospodarczej za ostatnie 12 miesięcy (tarnobrzeski oddział Funduszu Mikro),
- zaświadczenie o wpisie do Ewidencji Działalności Gospodarczej/Krajowego Rejestru Sądowego, zaświadczenie o nadaniu numeru REGON, NIP, PIT/CIT za ostatnie dwa lata podatkowe, dokumenty finansowe (bilans uproszczony, rachunek wyników uproszczony lub sprawozdanie finansowe, przepływy), biznesplan, deklaracja wekslowa, poręczenie wekslowe (fundusz pożyczkowy przy Regionalnej Izbie Gospodarczej).

W całym okresie badawczym z oferty produktów pożyczkowych badanych instytucji finansowych skorzystało: 119 przedsiębiorców (IM), 127 przedsiębiorców (FP) i 558 przedsiębiorców (FM). Udzielone pożyczki przyczyniły się nie tylko do realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, ale i do osiągania celów o charakterze obrotowym oraz obrotowo-inwestycyjnym. Tego rodzaju działalności towarzyszyły w wielu przypadkach inicjatywy tworzenia nowych miejsc pracy, np. w wyniku pożyczek z funduszu pożyczkowego przy RIG powstało w latach 2007–2008 19 miejsc pracy, nowoutworzone miejsca pracy w liczbie 50 są także pozytywnym skutkiem polityki pożyczkowej biura obsługi klienta IM w 2008 roku. Odnotowano także liczne przypadki zachowania miejsc pracy – 169 (2007–2008 FP przy RIG) i 10 (2008, IM)². Opisane zjawisko stanowi potwierdzenie o istotnym wpływie instytucji pożyczkowych na rynek pracy. Nie należy również zapominać o osobach chcących rozpocząć własną działalność gospodarczą (tworzą w ten sposób dla siebie miejsce pracy). Mogą oni liczyć na pomoc finansową w ramach produktów o ogólnej nazwie kapitał startowy. Z pewnością badania wśród pożyczkobiorców – klientów instytucji finansujących pozwoliłyby na wskazanie jeszcze innych korzyści związanych z ich funkcjonowaniem. Ponadto pomogłyby w zidentyfikowaniu i określeniu istotnych cech w ich ocenie dobrze działającego funduszu pożyczkowego.

Podsumowując: badane instytucje pożyczkowe poprzez udzielanie pożyczek zapewniają przedsiębiorcom dostęp do zewnętrznego kapitału. Wyższość pożyczek proponowanych przez fundusze nad kredytami bankowymi odnosi się do trzech aspektów: oprocentowania, wymogów formalnych i zabezpieczeń. Poprzez tzw. preferencyjny system finansowania i szereg usług o charakterze pozafinansowym (informacja i doradztwo) przygotowują one mikro i małych przedsiębiorców do efektywnego korzystania z usług kredytowych banków w przyszłości.

¹ Od 2007 roku oddział tarnobrzeski Funduszu Mikro nie stosuje karencji w spłacie pożyczek, bowiem jest to czynnik, który ma istotny wpływ na wzrost kosztów udzielanych pożyczek.

² W artykule nie wskazano liczby utworzonych/zachowanych miejsc pracy w związku z udzielonymi pożyczkami przez tarnobrzeski oddział Funduszu Mikro, z uwagi na brak tego rodzaju danych.

Wszystkie trzy badane instytucje, podobnie jak wiele innych działających w Polsce zgodnie z *Kierunkami rozwoju systemu funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, podlegać będą wielu zmianom zarówno o charakterze organizacyjnym, jak i ekonomicznym, tj. opracowanie i wdrożenie wysokich, uznawanych powszechnie standardów usług świadczonych małym i średnim przedsiębiorstwom, niezależnie od miejsca ich lokalizacji i obszaru działania, zapewnienie przejrzystości procedur i kryteriów udzielania pożyczek, bezpieczeństwa prowadzonej działalności, stabilnej bazy kapitałowej i możliwości jej rozwoju, łatwej dostępności dla przedsiębiorców oraz wysokiej akceptowalności przez środowisko bankowo-finansowe i finalnych beneficjentów. Nie bez znaczenia jest konieczność ciągłego dokapitalizowywania funduszy pożyczkowych, np. ze środków *Regionalnego programu operacyjnego województwa podkarpackiego na lata 2007–2013* (Oś priorytetowa 1: Konkurencyjna i innowacyjna gospodarka, Działanie 1.1 – Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości, Schemat A – Wsparcie kapitałowe funduszy), *Programu Ramowego CIP w ramach Programu na rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji* (EIP), Inicjatywy JEREMIE. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości w ramach *Programu operacyjnego Kapitał Ludzki* (Działanie 2.2 – Wsparcie dla systemu adaptacyjności kadr) realizuje projekt systemowy – wsparcie i rozwój instytucji świadczących usługi na rzecz rozwoju przedsiębiorczości, w tym udzielających wsparcia finansowego oraz ich sieci – dzięki któremu fundusze pożyczkowe mogą uzyskać wsparcie doradcze i szkoleniowe w zakresie aktualizacji i utrzymania standardu świadczenia usług oraz kompetencji konsultantów, a także promocji i wymiany doświadczeń.

Literatura

1. Bartkowiak B., 2009, *Fundusze pożyczkowe i poręczeniowe w finansowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce*, Wyd. CeDeWu, Warszawa.
2. Bartkowiak B., Flejterski S., Pluskota P., 2006, *Fundusze i usługi pożyczkowe dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw*, Wyd. Centrum Doradztwa i Informacji Difin, Warszawa.
3. Chmielak A., 2001, *Główne bariery rozwoju małych i średnich firm w Polsce* [w:] *Małe i średnie przedsiębiorstwa w gospodarce regionu*, red. B. Pławgo, Wyd. Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok.
4. Czaja I., 1999, *Przedsiębiorczość sektora prywatnego w Polsce. Ogólna charakterystyka za lata 1990–1998* [w:] *Przedsiębiorczość a lokalny i regionalny rozwój gospodarczy. Materiały konferencyjne*, red. J. Targalski, Wyd. Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków.
5. Jaremczuk K., 1999, *Przedsiębiorczość w procesie przemian strukturalnych* [w:] *Przedsiębiorczość w procesie przemian strukturalnych w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. K. Jaremczuk, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
6. *Kierunki rozwoju funduszy pożyczkowych i poręczeniowych dla małych i średnich przedsiębiorstw w latach 2009–2013*, Ministerstwo Gospodarki, dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 3 lutego 2009 roku, Warszawa.
7. Kraśnicka T., 2000, *Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości – podejście wielowymiarowe* [w:] *Przedsiębiorstwo w procesie transformacji. Materiały z Międzynarodowej Konferencji Naukowej w Przemysłu*, „Zeszyty naukowe”, nr 5, red. K. Jaremczuk, Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemysłu, Przemysł.
8. Piątkowski W., 2001, *Bariery rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw* [w:] *Przemiany i perspektywy polityki gospodarczej*, red. K. Piech, Wyd. PTE, Warszawa.

9. Raport Nr 11/2008 – Fundusze Pożyczkowe w Polsce wspierające mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa wg stanu na 31 grudnia 2008 r., 2009, Polskie Stowarzyszenie Funduszy Pożyczkowych, Szczecin.
10. Reynolds P.D., 1991, *Sociology and Entrepreneurship: Concepts and Contributions. Entrepreneurship Theory and Practice*, Winter.
11. Samecki W., 1998, *Prolegomena do teorii ekonomii*, Wyd. Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław.
12. Schumpeter J., 1960, *Teoria rozwoju gospodarczego*, PWN, Warszawa.
13. Shapero A., 1998, odczyt wygłoszony w 1982 roku na Ohio State University [w:] *Ekonomika i zarządzanie małą firmą*, red. B. Piasecki, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa–Łódź.
14. Sztompka P., 1998, *Zaufanie: podstawa relacji społecznych* [w:] *Krytyczna teoria organizacji. Zeszyt nr 3*, Wyd. Wyższej Szkoły Przedsiębiorczości i Zarządzania im. L. Koźmińskiego, Warszawa.
15. Virtanen Markku, 1996, *Entrepreneurial finance and venture capital advantage*, Helsinki School of Economics and Business Administration, Acta Universitatis Oeconomicae Helsingiensis.
16. Wyrwa D., 1999, *Wolność gospodarcza jako podstawa przedsiębiorczości* [w:] *Przedsiębiorczość w procesie przemian strukturalnych w Europie Środkowo-Wschodniej*, red. K. Jaremczuk, Oficyna Wydawnicza Politechniki Rzeszowskiej, Rzeszów.
17. www.rig.stalowawola.pl, *Lokalny Fundusz Pożyczkowy przy RIG*, 15.09.2009.
18. www.funduszmikro.pl, 15.09.2009.
19. www.inicjatywamikro.pl, pożyczki, 15.09.2009.
20. www.parp.gov.pl/doc/info_spo_wkp_p1.pdf, 18.01.2006, *Sektorowy Program Operacyjny – Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw (SPO WKP)*, s. 7.
21. www.medianet.pl/~multikra/ips2.htm, 28.06.2006, Krajewski K., *Determinanty rozwoju MŚP*, Referat na konferencję *Małe i średnie przedsiębiorstwa na tle przeobrażeń systemowych w polskiej gospodarce*, Warszawa, 25 maja 1999 roku.

Access to External Sources of Financing for Enterprises in the SMEs sector in the Tarnobrzeg and Stalowa Wola Region

Small and medium sized entrepreneurs often need external financing to start, run and develop their business. In many cases the SMEs sector cannot obtain financial assistance from the banking system so they seek support from the loan fund system. The loan funds offer not only financial assistance in the form of the loan granted but also other services for example information and advisory services.